

‘Sluimerende crises worden vaak te laat aangepakt’

Met het oude kabinet is ook de staatssecretarispost Herstel Groningen verdwenen. Maar onze aandacht voor de bevingsschade mag niet verslappen, waarschuwt Michel Dückers, leider van het onafhankelijke onderzoeksteam Gronings Perspectief. ‘De impact op gedupeerden is nog altijd groot.’ ▶

✂ Tim Niemantsverdriet 📷 Martin Dijkstra

Hoe gaat het nu met de slachtoffers van aardbevingsschade?

‘De gaswinning mag dan gestaakt zijn, de problemen zijn echt nog niet voorbij. Met Gronings Perspectief onderzoeken we de gezondheid, veiligheidsgevoelens en het toekomstperspectief van Groningers. We monitoren onder andere de impact van bevingsschade op een aantal thema’s: fysieke en mentale gezondheid, stressklachten en vertrouwen in mensen en instituties. Hieruit blijkt dat bevingsschade nog altijd grote impact heeft op Groningers en Drenten. De afgelopen jaren zagen we wel een geleidelijke toename van hun veiligheidsgevoel. Maar bij nieuwe, zware bevingen neemt die altijd weer af. De beving van 14 november 2025 bij Zeerijp was hopelijk een wake-up call. De situatie in Groningen is nog niet in orde. De versterkings- en hersteloperatie is nog niet voorbij. Zonder blijvende aandacht worden de problemen hier niet opgelost.’

‘Als mensen zich niet meer veilig voelen in hun eigen huis, zijn de gevolgen enorm’

Wat vind je van de hersteloperatie die nu loopt?

‘Ik denk dat er bij de opzet van de operatie een aantal dingen niet goed zijn gegaan. Zo werd het aantal te versterken huizen onderschat, evenals de tijd die zo’n versterking zou kosten. Bovendien liepen beslissingen over te veel schijven en kregen contactpersonen onvoldoende ruimte en mandaat om te beslissen over verzoeken van bewoners. En als je eenmaal een organisatie hebt staan, is het daarna moeilijk om lopende procedures en werkwijzen weer te veranderen. Maar ik ben zeker positief over hoe het nu gaat. Ik zie allemaal mensen die toegewijd zijn om gedupeerde bewoners te helpen, die professioneel en mensgericht processen willen verbeteren.’

Wat wil je de BZK’ers die je onderzoeken lezen nog meegeven?

‘Getallen maken een belangrijk deel uit van onze monitor. Maar getallen zijn uiteindelijk maar getallen. Achter de schade gaan heel verdrietige verhalen schuil. Geldzorgen, scheidingen, psychische klachten bij jongeren. Het is belangrijk dat we ons daar bewust van blijven. En dat we, hoe lastig dat soms ook is, dus ook oog moeten houden voor de menselijke maat.’

Jullie volgen gedupeerden al jarenlang. Welk nieuw inzicht heeft jullie onderzoek in Groningen opgeleverd?

‘Het effect van onveiligheid is nog groter dan ik dacht. We hebben onlangs een grote analyse gemaakt op basis van metingen over langere tijd. Daar kwam heel duidelijk naar voren dat gevoelens van onveiligheid doorwerken in allerlei andere thema’s. Het vertrouwen in overheden daalt, de gezondheid verslechtert, relaties raken beschadigd. Als mensen zich niet meer veilig voelen in hun eigen huis, zijn de gevolgen enorm.’

Je onderzoekt ook de sociale gevolgen van vliegtuigcrashes, andere natuurrampen en explosies. Past de situatie in Groningen in datzelfde plaatje?

‘Niet helemaal. De meeste van mijn onderzoeken richten zich op flitsrampen: plotselinge gebeurtenissen met grote vernietigingen. Een harde klap aan het begin en veel zichtbare schade, soms ook met veel dodelijke slachtoffers. Daar is – gelukkig – in Groningen geen sprake van. Maar omdat die harde klap uitbleef, zijn de signalen lang genegeerd. Sluimerende crises worden vaak te laat aangepakt.’

Hoe kun je zo’n sluimerende crisis beter op waarde leren schatten?

‘Door je meer bewust te zijn van het leed dat zulke crises kunnen veroorzaken. En door ons veiligheidsstelsel anders in te richten. Ons hele systeem is gericht op de eerste dreiging, het gevaar. In wet- en regelgeving, in onze planvorming, in hoe we beleidsmedewerkers en hulp- en dienstverleners opleiden. Maar in de schaduw van het eerste ▶

probleem ligt een hele keten van nieuwe problemen. We hebben het in crisistijd vaker over 'early warning systems', dan doelen we doorgaans op fysieke risico's of acute dreigingen. Ik denk dat we ook vroege waarschuwingssystemen moeten ontwikkelen voor sluimerende crises. We moeten leren om voorbij de vlam te kijken.'

doelgroep waar je iets voor kunt doen. We zijn in maart begonnen met het EU-project 'Landelijke richtlijn herstel en nazorg'. Hier komen verschillende instanties – van het Rode Kruis en gemeenten tot veiligheidsregio's en kennisorganisaties – samen om scenario's voor rampen uit te denken en met gedragen aanbevelingen te komen. We willen ook BZK, als moederministerie van gemeenten, bij dit traject gaan betrekken.'

'Als je blijft, geen dingen beloven die je niet waar kunt maken'

Elke ramp is anders. Hoe kunnen we ons beter voorbereiden op onvoorziene gebeurtenissen?

'Denk bijvoorbeeld na over mogelijke typen gedupeerden, en wat je voor hen kunt betekenen. Bij een overstroming moet je tijdelijke woningen regelen voor gedupeerden, dat is een heel duidelijke

Terug naar Groningen. Wat kunnen we nu doen om deze mensen beter te helpen?

'Je kunt hun problemen niet in één klap oplossen. Hoe sneller gedupeerden geholpen zijn, hoe beter. Verder is het vooral belangrijk om je vinger aan de pols te houden bij deze mensen, om te blijven investeren in de relatie. Op een eerlijke en realistische manier. Als je weet dat dingen niet goed zijn gegaan, metéén op de lijn komen. En, als je blijft, geen dingen beloven die je niet waar kunt maken. Mensen vroeg, goed en eerlijk informeren is ontzettend belangrijk.'

Bij dit soort grote operaties heb je soms ook te maken met onvoorziene omstandigheden.

'Beloof dan maar minder dan wat je denkt waar te kunnen maken. *Underpromise and overdeliver* is zo veel beter dan het tegenovergestelde. De basis van onvrede is altijd een discrepantie tussen verwachtingen en uitkomst.'

Is dat vooral een boodschap voor bestuurders?

'Het is zeker een boodschap voor bestuurders. Zij hebben vaak de neiging – en ik twijfel niet over hun goede intenties – om heel veel te beloven. Maar het geldt net zo goed voor andere medewerkers van BZK. Voor het opzetten van regelingen bijvoorbeeld. Wees empathisch én realistisch. Laat weten dat je menselijk en coulant wil zijn, maar dat er ook beperkingen zijn. Anders keert het zich tegen je. Dat hebben we in Groningen ook weer gezien.' ◀

Michel Dückers ondersteunt nationale en lokale overheden bij calamiteiten. Sinds 2020 is hij bijzonder hoogleraar Crisis, Veiligheid en Gezondheid aan de Universiteit van Groningen. Hij doet vanuit de universiteit, zorgkenniscentrum Nivel, ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum, Nederlands Instituut Publieke Veiligheid en het RIVM onderzoek naar de gevolgen van crises op de (mentale) gezondheid van mensen. In die hoedanigheid onderzoekt hij met Gronings Perspectief ook de gevolgen van de bevingsschade bij gedupeerden.